

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Zirvesi Raporu “Geleceğin Dünyasında Çocuk ve Çocukluk”

Çocuk Zirvesi, 25-26 Nisan 2024 tarihlerinde TBMM Başkanlığı himayelerinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından düzenlenmiştir. TBMM Başkanı Sn. Numan KURTULMUŞ ve ASH Bakanı Sn. Mahinur ÖZDEMİR GÖKTAŞ’ın konuşmaları ile Zirve başlamıştır. Aile kurumunun korunmasındaki önem, nüfus artışının azalması ve aile kurumu kavramının içinin boşaltılması konusundaki endişeler dile getirilmiştir. Açlık, kıtlık, yoksulluk ve iklim krizinden en çok etkilenen grubun çocuklar olduğuna vurgu yapılmıştır. **Çocuk işçiliği** post-modern kölelik olarak tanımlanmıştır. Çocukların küresel sorunlarını çözmek için uluslararası çalışmaların yapılmasının, çocuk politikalarının merkezi ve yerel yönetimlerin odak noktası haline getirilmesinin gerekliliği üzerinde durularak bu noktada TBMM tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına tam destek verileceği ifade edilmiştir.

Oturum: İnsani Krizlerden Etkilenen Çocuklar

Moderatör: Prof. Dr. Necdet ÜNÜVAR-Ankara Üniversitesi Rektörü

Panelistler: Prof. Kâmil ALPTEKİN-Karatay Üniversitesi Öğretim Üyesi, Prof. Dr. Adnan KAN-Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi, Doç. Dr. Ergün HASGÜL-Sağlık Bilimleri Üniversitesi Öğretim Üyesi

İnsani Krizlerden Etkilenen Çocuklar oturumunda, insani krizlerin çocuklar üzerindeki etkileri farklı açılardan ele alınmıştır. Panelistler tarafından **göç ve aile dinamikleri** ile **sosyal destek sistemlerinin** üzerinde durulmuştur. Göçün, bir aile sorunu olduğu ve aile üyelerinin hepsini farklı şekilde etkilediği belirtilmiştir. İnsani krizlerden dolayı çocuklarda ortaya çıkabilen travma ve stres gibi psikolojik sonuçlar, **güvenlik** ihtiyacının karşılanmaması ve eğitim eksikliğinde ortaya çıkan psikolojik sorunlar, sosyal izolasyon, dil becerilerinde eksiklik ve çatışma eğilimi gibi sorunlar hakkında konuşulmuştur. Ayrıca insani krizlerin **okullaşma oranına** olumsuz etkisi vurgulanmıştır. Eğitimden uzak kalma riskiyle karşı karşıya kalan çocukların; suça sürüklenme, refakatsiz kalma, zararlı maddeleri kullanım alışkanlığı edinme gibi risklere açık olabileceği belirtilmiştir. İnsani krizlerin çocuklar üzerindeki etkilerini azaltmak için bütüncül ve istikrarlı politikaların geliştirilmesi, göçmen çocukların eğitim ve sosyal uyum süreçlerinin desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte insani krizlerden etkilenen çocuklara yönelik psiko-sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesinin önemi vurgulanmıştır. **Alternatif bakım modellerinin** yaygınlaştırılması ve **geçici koruyucu aile modeli** gibi çeşitli sistemlerin önemine değinilmiştir. Çocukların gelişim süreçlerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi ve geleceğe umutla bakabilmeleri için ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliklerinin artırılması gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Konu: Aile İçi İletişim

Konuşmacı: Dr. Ferhat ASLAN-Davranış Bilimleri Uzmanı, Aile Danışmanı

Davranış Bilimleri Uzmanı ve Aile Danışmanı Dr. Ferhat ASLAN tarafından ele alınan **Aile İçi İletişim** konulu oturumda; anne figürünün, çocuğun ruh sağlığı açısından son derece önemli olduğu ve annenin ruh sağlığında, baba figürünün de etkisinin olabileceği belirtilmiştir. **Güven ve şefkat** duygularının önemi vurgulanmıştır. Çocukların aile içinde yaşanan krizlerden doğrudan etkilendiği ve bu durumun çocukların güven duygusunu zedelediği ifade edilmiştir. Çocuğa karşı uygulanan baskı ve şiddetin, çocuğun benliğine zarar verebileceği gibi korku hissetmesine de neden olabileceği belirtilmiştir. Bu durumların sonucunda ise çocukta sahte benliklerin ortaya çıkabileceği vurgulanmıştır. Dolayısıyla çocuğu terbiye etmek amacıyla zorlayan ebeveynlerin, çocuğun gelişim sürecini (dil, bilişsel, motor vs.) olumsuz etkileyebileceği vurgulanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin çocuk yetiştirmede baskıcı olmaması gerektiği ifade edilmiştir. Sonuç olarak sağlıklı bir iletişimin ve güven ortamının, çocuğun potansiyelini ortaya çıkarmada etkili olduğu belirtilmiştir. Çocuk yetiştirmede ebeveyn rollerinin önemi, güven ve şefkatin çocuk gelişimindeki kritik rolü ve **sağlıklı**

bir aile içi iletişimin çocuğun ruh sağlığı ve potansiyeli için temel unsur olduğuna dikkat çekilmiştir. Sonuç olarak; ebeveynlerin çocuklarıyla sağlıklı ve sevgi dolu bir ilişki kurmalarının, çocukların kendilerini güvende hissetmelerini sağladığı ve gelişim süreçlerinde destekleyici bir unsur olduğu ifade edilmiştir.

Konu: Ebeveyn Çocuk İlişkisinde Pozitif Disiplin

Konuşmacı: Burak ALPTEKİN-Öğretmen, Uluslararası Pozitif Disiplin Eğitmeni

Ebeveyn Çocuk İlişkisinde Pozitif Disiplin konulu oturum Uluslararası Pozitif Disiplin Eğitmeni Burak ALPTEKİN tarafından ele alınmıştır. **Alfred ADLER'in Pozitif Psikoloji** yaklaşımına dayanan anlayışın, çocuğun yaşadığı zorlukları yöneterek çocuklarda pozitif gelişim sağlamayı hedeflediği belirtilmiştir. Pozitif Disiplin yaklaşımının çocukların doğru davranış geliştirebilmelerini, aidiyet ve güven hissi oluşturabilmelerini sağladığı belirtilmiştir. Bu noktada **övgü ve teşvik** anlayışlarının birbirinden **farklı kavramlar** olduğuna dikkat çekmiştir. **Övgünün şeker gibi tatlı olduğu ve bağımlılık yaptığı ancak uzun vadede zarar verdiği vurgulanırken teşvik etmenin ise çocuğun olumlu davranışlarını desteklediği ifade edilmiştir.** Teşvik etmenin çocuğun özsaygısını korumasına yardımcı olduğu böylece çocukların iş birliğine daha hazır hale gelmelerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Örneğin; “derslerinin hepsinden yüksek not almışsın iyi bir hediyeyi hak ettin!” cümlesi ile “çok çalıştın; bunu hak ettin!” cümleleri arasında ifade farklılıkları olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda ilk cümlede **övgü** söz konusu iken ikinci cümlede **teşvik** etmenin ön planda olduğu ifade edilmiştir. “Sen çok iyi bir çocuksun!” ile “ne olursa olsun seni çok seviyorum” arasındaki ifade farklılıkları gibi yine bu iki cümlede de ilk cümle övgü temelli iken ikinci cümlede teşvik temelli olduğu belirtilmiştir.

Çocuğun güven hissini oluşturabilmesi için tutarlı bir şekilde saygı görmeye ihtiyacı olduğu üzerinde durulmuştur. Bu sayede çocukların kendi **özsaygısını** geliştirebileceği ve insan ilişkilerinde iş birliğine daha yatkın olabileceği belirtilmiştir. Bir çocuğu görmezden gelmek ile dövmenin aynı tahribata yol açabileceğine dikkat çekilmiştir. Ebeveynlerin, çocukla iş birliği yapabilmesi için emir verici yaklaşımlardan kaçınmasının gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca pozitif disiplinin, çocukların yaşadığı zorlukları doğru şekilde yöneterek onların pozitif gelişimine destek olabileceği vurgulanmıştır.

Oturum: Medya ve Çocuk

Moderatör: Ayşegül YILDIRIM KARA-ASHB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürü

Panelistler: Prof. Dr. Hatice FERHAN ODABAŞI-Akademisyen, Yazar; Hatice Kübra TONGAR-Çocuk Kitapları Yazarı; İsmail FİDAN-Yapımcı, Yönetmen

Medya ve Çocuk konulu oturumda Moderatör Ayşegül YILDIRIM KARA, medyanın tarihsel sürecini ve etkisini ele alarak oturumu başlatmıştır. Oturumda medyanın, çocukların beyin gelişimi/bilişsel gelişimi üzerindeki etkilerine değinilmiştir. Bu noktada ekrana maruz kalan çocukların yaş gruplarına göre farklılık göstermekle birlikte ekrandan hipnotik olarak etkilendiği belirtilmiştir. **Aile içi iletişimin;** çocukların, medyanın olumsuz etkilerinden korunmasında kritik bir rolü olduğu üzerinde durulmuştur. Çocukla **ilişki** kurmanın, ilişkiyi gerçek boyuta taşımanın önemi belirtilmiştir. Sonuç çıktıklarına göre;

- çocukların dijital dünyada bilinçli ve güvenli şekilde hareket edebilmesi için eğitim programlarının oluşturulması,
- çocuklarına dijital rehberlik yapabilmesi için ebeveynlere yönelik eğitimler verilmesi,
- medya içeriklerinin etik değerlere uygun olması ve empatiyi teşvik etmesi,
- yapay zekânın çocuklara etik bir şekilde tanıtılması ve kullanılması gerektiği,
- aile içi ilişki ve iletişimin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu öneriler doğrultusunda yürütülecek çalışmalar ile çocukların medyanın olumsuz etkilerinden korunabileceği belirtilmiştir. Ayrıca **dijital iklim elçilerine** ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.

Konu: Geleceğin Liderleri: Çocukların Toplumda Pozitif Etkisi

Konuşmacı: Ahmet Yiğit BAŞOĞLU-Türkiye'nin En Genç Girişimcisi

Geleceğin Liderleri: Çocukların Toplumda Pozitif Etkisi başlıklı oturum, Ahmet Yiğit BAŞOĞLU tarafından ele alınmıştır. Oturumda sosyal medya, şiddet içerikli oyunlar ve bilinçsiz internet kullanımının gençler üzerindeki olumsuz etkilerine değinilmiştir. Bu tür etkilerle başa çıkmak için stratejik yaklaşımlar geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Gençlerin liderlik potansiyellerini geliştirmek için eğitimin, sürekli okumanın ve motive olmanın önemi belirtilmiştir. Modern dünyanın getirdiği zorluklarla başa çıkmanın ve toplumsal sorunlara duyarlı olmanın, geleceğin liderlerini şekillendireceği belirtilmiştir. Eğitimli ve vicdanlı liderlerin, ülkenin ve dünyanın geleceği için hayati öneme sahip olduğu vurgulanmıştır.

Oturum: Çocuk ve Gençlerin Geleceğe Dair Beklentileri

Moderatör: Emirhan KESKİN-Eski Çocuk Hakları Komiteleri Türkiye Koordinatörü

Panelistler: Eda YABANCI-Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İklim Elçisi; Mustafa BAŞER-Bilgisayar Mühendisi; Büşra BAŞOĞLU-Sanatçı

Çocuk ve Gençlerin Geleceğe Dair Beklentileri konulu oturumda gençlerimiz tarafından toplumsal katılım ve sorumluluk, eğitim ve kariyer beklentileri, çevresel bilinç ve sürdürülebilirlik, dijital dünyada güvenlik ve farkındalık temaları ele alınmıştır. Toplumsal katılımın ve sorumluluk duygusunun çocuklara öğretilmesinde, **rol model** olmanın en etkili yöntemlerden biri olduğu ifade edilmiştir. Projelerin ve toplulukların, çocukların sosyal beceri ve sorumluluk duygularını geliştirdiği belirtilmiştir. Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda **karar alma süreçlerine katılımlarının** kendilerini ifade etme ve sorumluluk alma duygularını geliştirip güçlendirdiği belirtilmiştir. Dolayısıyla bu konuda fırsatlar yaratılması gerektiği vurgulanmıştır. Küçük yaşlarda başlayan **çevre bilincinin** ve bu bilinçle ortaya çıkarılan projelerin, gençlerin karar alma süreçlerine katılımını teşvik etmedeki önemi belirtilmiştir. Ayrıca çocukların teknolojiye bilinçli ve güvenli şekilde erişimlerinin sağlanmasının önemi, ebeveynlerin teknoloji konusunda çocuklarını bilinçli şekilde yönlendirmesinin önemi belirtilmiştir. Ayrıca **yapay zekâ ve dijitalleşme** konusunda sürekli öğrenme ve adaptasyon gerektiği üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak;

- çocukların karar alma sürecine katılımlarının sağlanması,
- çocukların sosyal becerilerini geliştirecek projelere ve faaliyetlere katılımının teşvik edilmesi,
- okul ve topluluk projeleri, sivil toplum çalışmaları gibi etkinliklerde yer almalarının sağlanması,
- yetişkinlerin ve ebeveynlerin çocuklara rol model olmasının önemine dikkat çekilmiştir.

Konu: Geleceğin Liderleri Olarak Sorumluluk Alma

Konuşmacı: Burak BAYRAM- YouTube İçerik Üreticisi

Burak BAYRAM'ın kendi hayatından ve tecrübelerinden derlediği hikâyelerle desteklediği **Geleceğin Liderleri Olarak Sorumluluk Alma** başlıklı oturumda, sorumluluk almanın bireyin gelişimindeki önemine ve bu süreçte ailelerin rolüne değinilmiştir. Yapılan hatalar ve alınan tepkilerden ders çıkararak, korkmadan sorumluluk alabilmenin ve çözüm odaklı olmanın önemi belirtilmiştir. Bu deneyimlerin, gelecekteki başarılar noktasında temel rol oynadığı vurgulanmıştır. Çocukların sorumluluk bilinci ile yetişmeleri için ebeveynlerin sorumluluk sahibi bireyler olması

gerektiği; gençlerin sorumluluk almaları, çaba göstermeleri gerektiği böylece çabalarının karşılığını elbet bir gün alabilecekleri üzerinde durulmuştur.